

Адхам ШАРҚОВИЙ

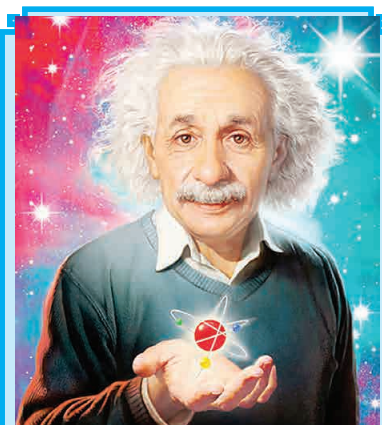
Онажон! Қўлингизни дунё болалари боши узра сийпалаб чиқинг. Зеро, онаси Сиз бўлмаган ҳар гўдак етимдир.

Kitob duniyosi

Маънавий-маърифий, адабий-бадиий, ижтимоий-сиёсий газета

№ 18 (332)
2020 йил
11 ноябрь.
Газета ҳар ойнинг иккинчи ва тўртинчи chorshanbasida chop этилади.

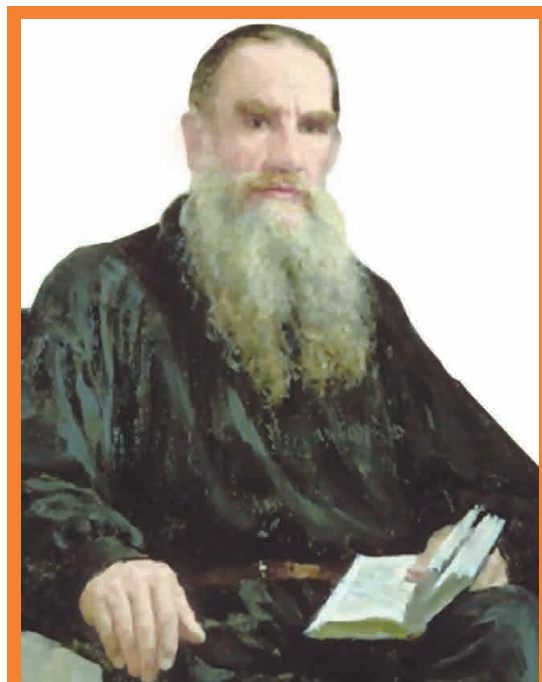

Альберт ЭЙНШТЕЙН, немис олими

Қачондир сизга дунё ва муҳаббат иккисидан бирини танлаш шарт қилиб қўйилса, муҳаббатни танланг! Чунки муҳаббатсиз дунё ҳеч нарсага арзимайди, лекин муҳаббат билан сиз дунёни забт этишингиз мумкин.

Бизни билган билади, билмаган ўзи билади.

Жалолiddин РУМИЙ

Лев ТОЛСТОЙ, рус мутафаккир адиби

Худо ҳеч қачон учта бўлмайди, деганимга мендан черков ҳам юз угирди. Болаларим менинг обрўим билан яшашга ҳақли эмас, деганимга оиламда тентак чолга айландим. Келажақда мен ҳақимда фикр билдирадиган бўлса, уларга Толстойни Муҳаммадчи деб таъништиринг, бошқа исм бегона.

Нобель мукофоти совриндорига айланган ягона москвалик шоир Борис Пастернак шеърхонларга ўзининг илк шеъридан тортиб сўнгги битигигача бутун умри акс этган ғаройиб назмий тақвимини қолдирди.

Виржиния ВУЛФ, инглиз адибаси

Кайфиятим йўқ эди, деган гапга ишонманг. Инсонга нисбатан ҳақиқий муносабат кайфият ёки шароитга боғлиқ эмас.

Франко ЛЕОНЕ:

«БУРЧИМИЗ — ГЎЗАЛЛИК УЛАШМОҚ»

Италиялик муҳандис-дастурчи, ёзувчи ва шоир Франко Леоне, таъбир жоиз бўлса, санъатнинг ҳиссиётларини шеърга туширгувчи ижодкорлардан биридир. Ҳозирги кунда Коратода истиқомат қилаётган ижодкор санъатнинг барча турлари, қолаверса, фалакиёт-шуносликка ҳам қизиқади. Франко Леоне бир қатор мукофотлар, жумладан, "Сальваторе Квазимодо", "Уильям Шекспир", "Вилла Гарбо", "Халқаро адабий мукофот-2019" каби халқаро адабий мукофотларга муносиб топилган.

Бугунги кунда унинг "Италиянинг 102 улугворлиги назмда", "Италияни излаб, шеърлар аро бадиий сўмуклар ичра", "Караважонинг ёрқин шеърини" каби китоблари адабиёт илосмандлари томонидан суйиб ўқилмоқда. Шундай экан, бугун биз серқирра ижодкорнинг кўнгли фикрлари билан қизиқиш кўрдик.

— **Муҳтарам Леоне жаноблари, жаҳон адабиётига қўшган энг муҳим ҳиссангизни айта оласизми?**

— Менинг адабиётга қўшмоқчи бўлган ҳиссам бевосита мондиал санъати орқали ўз шеърини дунёни яратиб, деб ўйлайман. Сиз бу услуб билан одамларга бир вақтнинг ўзида ҳам шеърят, ҳам санъат тилида муржаат қилишингиз, айтмоқчи бўлган гапингизни тушунтиришингиз мумкин. Мен кўпроқ ҳандекиллаблес, яъни ўн бир мисралик шеър вазнидан фойдаланаман. Мазкур вазн қадимги италия назмига хос бўлиб, менимча, у орқали халқнинг онгидаги кўхна илдишларни қайта тириктириш, мумтоз сўз санъатидаги яширин маънолар сандигини янада осон очиб мумкин.

— **Ижтимоий соҳаларсиз инсоният қай аҳволда қолган бўларди?**

— Инсоният одамийликдан чиққан кун бу дунё ранглар таровати, шеърятнинг муқаддас кучи, мусиқанинг улугвор оҳанглари ва сўзнинг булоқдек тиниқ кудратидан мосуво, совуқ ва фойсиз жойга айланади. Инсоният адабиётни ўлдирши учун, аввало, одамгарчиликдан чиқиши керак. Шеър бу гўзалликдир. Гўзаллик эса Яратганнинг энг асосий сифатларидан бири экани ҳаммага маълум.

— **Нима деб ўйлайсиз, одамлар кундалик ҳаётда шеър билан қай йўл орқали юзма-юз келишлари мумкин?**

— Одамлар кундалик ҳаёт тарзида тинчгина яшай туриб ҳам мутлола завоқи орқали атрофдаги оламдан шеърини топишлари мумкин. Китоб саҳифалари, фаслларнинг тусланиши, оҳанг таманноси ва санъат асарларидаги фалсафа уларга қалб садосини эшитишга ёрдам беради.

— **Шеърят ижтимоий тармоқлар билан қай тарихи рақобатлаша олади?**

— Мен ижтимоий тармоқларнинг адабиёт ва санъатнинг бошқа ҳар қандай турларини одамларга етказишда яратадиган қўлайликларига қўйил қоламан. Замон ўзгаряпти. Демак, биз ҳам ўзгаришимиз, унга мослашимиз керак. Гўзаллики қай йўл билан бўлса ҳам одамларга етказа олишимиз даркор. Бу — бизнинг бурчимиз.

Шеърят билан ҳеч нарса рақобатлашолмайди

Цемин Итгон ЦАИ, Тайван шоири

— Одамлар кундалик ҳаётларида шеърятга қачон эҳтиёж сезишлари мумкин?

— Дунёда ҳеч кимни шеърятга қизиқтириш, ҳаттоки болаларга мажбурлаб шеърни сингдириш керак эмас. Шеърят ҳамма ерда, ҳар қандай жавонибда мавжуд бўлиб, ҳар ким уни ўзи излаб топиши, кўз билан кўриб, қўл билан тегиниши, эшитиши ёки орзу қилиши мумкин, лекин шеърятга эркин қарашимиз ва у бизга табиий равишда озодлик сари йўл очиб беришини исташимиз керак.

5-бет

Доктор Ража Ражесвари Сеҳа Раман малайзиялик шоир, тадқиқотчи, таржимон, адабиётшунос ва эссеенависдир. Маляя университети фалсафа фанлари доктори, Малайзия таржимонлар уюшмасининг аъзоси ҳисобланади.

— Агар сизда танлаш имконияти бўлса, қаерда яшашни хоҳлардингиз?

— Мен, албатта, Ватаним — Малайзияни афзал кўраман. Малайзия — бой маданий меросга эга мамлакат. Юртимизга турли дин ва миллатларнинг байрамлари ҳисобланган Ҳайит, Хитой Янги йили, Депавали, Рождество ва Гавай куни сингари маданий ва диний

Ража Ражесвари Сеҳа РАМАН

«Тақдир бизга танловдир»

фестивалларни ўзимизнинг "Очиқ эшиклар"имизда нишонлаймиз, бунда дўстлар, оилалар ва ҳатто етти ёт бегоналар айём эгаларининг уйларига ташриф буюришади. Маҳаллий аҳоли уларга эзу тилаклар билдирган ҳолда уй эгасининг зиёфатида иштирок этади.

Малайзияда, шунингдек, таъбингизга қараб анъанавий дейсизми, замонавийми — барча турдаги таомларни топишингиз мумкин. Мамлакатимизда рестороанлар ярим кун, баъзилари бутун кун давомида ишлайди. Ҳар қандай вақтда ва ҳар қандай жойда роҳатланиб оқватланишингиз мумкин. Бундан ташқари, Малайзия зилзила, цунами, довул ва вулкони табиий офатлардан холи давлат. Одамлар орасида низола йўқ. Келиб чиқишимиз турлича бўлса-да, ҳамжихатликда яшаймиз.

Бизнинг юмшоқ қўмли пляжларимиз, орол ва ёғир ўрмонларимиз машҳур сайёҳлик жойлари саналади. Мана, нега Малайзия менинг сеvimли масканим бўлиб қолмоқда...

— **Ижод қилиш сиз учун нима-ни англатади?**

— Ижодкорлик — бу янги фикр-лаш, ифода этишининг ўзига хослиги ва ижодий кашфиёт қилиш қобилиятига эга бўлиш, бу — турли чегаралардан ташқаридадаги ҳолат. Ижодкорлик деганда тажриба, тадқиқ қилиш, тахминлар билан ишлаш, тасаввурлар ва маълумотлардан фойдаланиш орқали ижодий иш тутадиган одамнинг сифати тушунилади.

— **Тақдирга ишонасизми?**

— "Қисмат" ва "тақдир" сўзлари бир-бири билан чамбарчарс боғлиқ, аммо уларнинг фойдаланиш услубида бироз фарқ бор. Қисмат санбий маънога эга, тақдир эса ижобий. Мен тақдирга ишонаман, чунки назаримда, кимдир ўз йўлини танлаши ва уни кези келганда ўзгартириши мумкин, деб билман. Тақдир — танлов ва бу танлов менинг келажагимга катта таъсир кўрсатиши мумкин. У менинг ихтиёрида, чунки менда келажагим ва йўлимни танлаш имконияти бор. Сўзларим фикрларимни, фикрларим эса тақдиримни яраттишига ишонаман.

Моҳидил АБДУЛЛАЕВА суҳбатлашди

Усмон ҚУЧҚОР (1953–2017) ТУПРОҚ

1 Бу юртинг тоғлари, сангзорлари кўп, Дарёю сойлари унданда кўпроқ. Лекин барчасидан муқаддас, марғуб, Табаррук саналгай бу юртада тупроқ.
2 Донишманд сингари вазмин, атайлаб Тупроққа эгилган толлари кўрдим. Кафтида бўлса қанча ҳақорат, Тупроқни ҳидлаган чолларни кўрдим.
3 Юртинг қисматидан пушмон, надомат, Бехудуд андуҳлар чекиб кетган кўп. Бисотида бўлса қанча ҳақорат, Барин шу тупроққа тўкиб кетган кўп.
4 Умр-ку чирпираб ўтгучи қуюн, Галма-гал ҳаммага навбат етишгай.

Расул рангаб кетган дунёми бу ё – Ё Расул ангаган рангларми дунё?..

5 Олис истикболга ўйчан тикилган, Неча бор адашган – зол эрур бу юрт. Ҳар қандай некликини қибла деб билган, Дуога қўл очган чол эрур бу юрт.

Дилни ғамнок, руҳни пок қилар... Мени фурсат даволай олмас, Мени бир кун ул ҳалок қилар.

Юз ўғирди сендан тўрт томон, Тўрт томон ҳам сендан чекинди. Қайғу йўқдир бундан ҳам ёмон, Бу қайғунинг ёлғиз чек энди.

ХАЗАРДАН МУЖДАЛАР

Расул Ризо ва Нигор Рафибейли хотирасига.

Анорнинг «Сизсиз» хотира-қиссасини ўқиб

Кўёш ҳар галгидай чиқиб ботади, Одамлар ўшади, дунё ўшади. Ўртада узун бир фиркат ётади, Бу фиркат дардимга дардлар қўшади.

Мени ўлдирди ҳар гал қаро тун, Мени тирилтирар ҳар гал тонготар. Бу ранглар дунёси шундоқ талотум, Умрим ўртгида узаниб ётар.

3

Расул борки, кўнглинг тўқ экан, Кўрсанг кўнглинг тоғ бўлур, Нигор. Дунёда жуфт тоқат йўқ экан, Тоқатларинг тоқ бўлур, Нигор.

Ҳақирасан... столда очик Шейрларини варақлар шамол. Ёстик ҳўлдор, жиққа хўл сочик, Йиқилсан тагин бемажол.

Расул йўқ... Нигорга бир кун оқибат Бизнесинг Зулфиядан мактуб ётади: «Ўзингизни тутинг, ҳали шейрият Сиздан куч ва мардлик талаб ётади».

Ўлим барҳақ дерлар, ўлим-ку бу бор, «Расулсиз дунёда яшагим йўқдир». Ўлим тўшагада ётибди Нигор, Йўқ, ёлгон, ўлимнинг тўшаги йўқдир.

6

Мана, ташвишларда ўтмоқда дунё, Расулсиз, Нигорсиз кун чиқиб ботар. Янги уфқларга кетмоқда дунё, Одамлар ажойиб туш кўриб ётар.

Турналарга тўлиб кетар осмонлар. Турналар қайтмоқда, баҳор, хей, баҳор, Қайтиб келишмоқда Расул ва Нигор.
7 Эй, сен, саркаш шоир, тунда шеър ёзиб, Кўзга ёш, бағринга қон тўлган укам,

Расул йўқ... Нигорга бир кун оқибат Бизнесинг Зулфиядан мактуб ётади: «Ўзингизни тутинг, ҳали шейрият Сиздан куч ва мардлик талаб ётади».

7

Ўлим барҳақ дерлар, ўлим-ку бу бор, «Расулсиз дунёда яшагим йўқдир». Ўлим тўшагада ётибди Нигор, Йўқ, ёлгон, ўлимнинг тўшаги йўқдир.

9

Мана, минг йилларки, Соҳилда ётган Қароқуллар бу тошга сув теккани йўқ. Қуёшнинг оловли соҳида қотган, Чеккани охи йўқ, оқ чеккани йўқ.

денгизнинг қаъридан келган – Шоҳона шамолни кўтариб бошга. Тўлқинман, соҳилга зарб-ла урилган – Етмоқ бўлиб қақраган тошга.

Мухофиз киприклар кўзни асрайди, Асрайди гиптиллаб айланган ёшни. Ҳозирча лабларни тишламоқ пайти, Синамоқ пайтидир ҳозир бардошоми.

***

Тарихим, ҳой олис-олис менинг, Бнтигим, ҳой тили ғалисим менинг. Тикилган ўтовим Румдан Чингача, Мешлардан тўкилган қимизим менинг.

Зинапоянинг бошида оқ халатли аёл кўриниши билан Мутал шошиб ўрнидан туради. Ундан бирон гап чиқмагандан кейин бўшашиб яна жойига ўтиради. У шу тахлит уч соатдан бери ўтирибди.

май қолмайди. Ундан кейин нима бўлади? Эътиборхоннинг ҳоли нима кечади? Ана шуни ёмон! Унинг қийналганини кўриш, кўзида ёш, чехрасида ғам кўриш Мутални изтиробга солади.

қоларди. Яна бир йил ўтди. Мутал қарий бошлади. Эътиборнинг назарида, илгариги чақнаб турган кўзлариди ўт йўқлаётганга, ўзи сал нарсага чарчаб қолаётганга ўхшайверди.

хўрсиниши куч билан босиб қайтарди. Анграйиб қолган эрининг кўзига қарамай, уйга кириб кетди-да, Бирпасдан кейин чамадон, тугучча кўтариб чиқди.

ёқ-бу ёғини титкилай бошлади. Хат. Шошиб олди, шошиб ўқий бошлади: "Хурматли Мутал ака! Мени кечиринг. Эшитдим. Эшитиб қай ахволга тушганимни тушунтириб беролмайман.

Муталнинг юраги қинидан чиқиб кетаёзди. У рост айтаяптими? Ахир, Мутал қирқ олти йиллик умрининг йигирма саккиз йилини шундай кутлуг хабар эшитиш орзусида кечирди.

Иллар ўтаверди. Улар ҳамон бир-бирларининг қўш-қовоғига қараб, кўнларни илларга улаб яшайверишиди. Мутал қачондир бола кўришига ишонарди. Унинг ишончи Эътиборни қийнади.

Ҳали офтоб ўчмаган, гуллар қийғоч очилиб турган июль кўни уларнинг йигирма беш йиллик ахил умрига яқун ясади. Эътиборнинг нияти бузилди. Кетиш керак, шу қадрдон, дунёдаги яхши одамларнинг энг яхшисини ташлаб кетиш керак.

Эътибор бу баҳонани беихтиёр топди. Бу – зўр баҳона. Ҳеч қандай эр хиёнат қилган хотинни кечиролмайди. Бутун умрини болу пардек покиза ўтказган хотин, хиёнат у ёқда турсин, Беғона эркакини хаёлига келтирмаган хотин ўзини ўзи энг пасткашлар қаторига қўйиб ўтирибди.

Санд АХМАД (1920–2007), Ўзбекистон Халқ ёзувчиси, Ўзбекистон Қаҳрамони

Кўча жимжит. Ҳар замон асфальт йўлни еритиб машиналар ўтиб қолади. Негадир улар Муталнинг олдига етай деб қолганда сигнал беришади. Улар худди уни табриклаётганга ўхшади.

Уруш бошланди. Эътибор тўрт йил йўлига кўз тикиб Мутални кутди. Келди. Яна ўша жим, осуда ҳаёт. Урушдан аввал қанақа яшаган бўлса, ундан кейин ҳам ўзгаришсиз бир хил умр бошланди.

КўЗЛАРИНГДА ЎТ БОР ЭДИ

ни қулги билан, хандон қулги билан енгш керак. Эътибор бошқа йўл тополмади. Мутални бахтли қилишининг бирдан-бир йўли шу эди. Ўша кеча Эътибор мижга қоқмади.

Эътиборнинг товуши бўғилиб, гапиролмай қолди шарт бурилди-ю, чиқди-кетди. Мутал ёлғиз қолди. Бир кун кутди, икки кун, бир ой, бир йил кутди, хотинидан дарак бўлмади.

сам, ота бўлибсиз. Бу қандай бахт, бу қандай бахт! Севинчдан юрагим ёрилай деди. Ётиб ухлолмадим. Тонг отгунча кўрган кунларимизни эслаб чиқдим.

"Мен ҳам одам бўлдимми? Ростдан ҳам бахтлиманми? Шуми бахт?" Бу фикр яшин тезлигида калласини пармалаб кириб, маҳкам ўтириб олди.

Кўнлар, иллар ўтаверарди. Эр-хотин ҳамон самимий, ҳамон бир-бирига оқибатли. Бир бурда нон бир-бирисиз томоғидан ўтмайди, уй ҳамон озода, саранжом, жимжит. Шу хилда йигирма тўрт йил умр ўтиб кетди.

Хикоя

Мутал турғуқонадан келаркан, мана шуларни эслади. Эслади-ю, сиқилиб кетди. – Унинг бола кўрганини Эътибор эшитса, нима қиларкин? Узини-ўзи бир нима қилиб қўймасмикин? Ё севинармикин? Севинмайди, у хиёнатчи!

Уйдан чиқиб кетаётганимда етказган озорларим учун Сизга ҳаммиса эҳтиром билан: Эътибор отгу хотин". Хатта Муталнинг кўз ёшлари тўкилди.

